

Kamu Çalışanlarının Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkındaki Görüşleri: Tokat İli Örneği¹

Yakup AL²

Sibel ÖLMEZ CANGİ³

Makale Bilgisi

Özet

Makale Süreci:

Geliş Tarihi: 19/ 11/ 2023

Kabul Tarihi: 16/ 12/ 2023

Anahtar Kelimeler: Sosyal
Güvenlik, Bireysel Emeklilik,
Tasarruf

Jel Kodları: : C19, G11, H55,
J32

Sosyal güvenlik sistemi, fizyolojik ve sosyo-ekonomik tehlikelerin olumsuz sonuçlarına karşı tedbir olarak bir ülkenin en önemli ekonomik refah düzeyi göstergelerinden birisi olarak ele alınmaktadır. Günümüz koşulları göz önüne alındığında sosyal güvenlik sistemlerinin gelir-gider dengesi bakımından bütçe açığı vermesi finansman ihtiyacı artışına sebep olmaktadır. Bu nedenle, sosyal devlet anlayışının gereği olarak sorunlara çözüm üretilebilmek ve sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için kapsamlı bir reforma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan hem sosyal güvenlik sistemindeki yükü azaltmak hem de ekonomiye uzun vadeli bir gelir kaynağı yaratmak amacıyla ülkemiz, 2001 yılında Bireysel Emeklilik Sistemini (BES) yasal zeminde uygulamaya başlamıştır. Ancak ülkemiz bu süre zarfında büyük bir mesafe katetse de birçok katılımcının emeklilik şartlarını tamamlamadan sistemden ayrıldığı görülmektedir. Bu çalışmada Tokat ilinde BES'e dahil olan ve sistemden ayrılan kamu çalışanlarının BES tercihleri, tasarruf ve yatırım perspektifi dikkate alınarak incelenmiştir. Araştırma istatistiksel olarak betimsel bir araştırma niteliğinde olup, veri toplama yöntemlerinden olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket, kamu sektöründe çalışan 368 katılımcıya yapılmıştır. Sonuçlar, istatistik testlerinden Bağımsız Örneklem "t testi" ve "tek yönlü varyans analizi (ANOVA)" uygulanarak yorumlanmıştır. Analiz sonucunda ankete katılanların yaş, medeni durum, eğitim, meslek ve aylık gelir durumları ile BES tercihleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte yapılan analizde, cinsiyet faktörüne bakıldığında, kadınların BES'e yaklaşımının daha olumlu olduğu ve bunun istatistiki olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

¹ Bu makale, Yakup AL tarafından Dr. Öğr. Üyesi Sibel ÖLMEZ CANGİ danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, yakupal_60@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-3994-0679

³ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, sibel.olmez@gop.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5437-8688

Opinions Of Public Employees On The Individual Pension System: The Case Of Tokat

Article Info

Article Proses:

Received: 19/ 11/ 2023

Accepted: 16/ 12/ 2023

Keywords: Social Security System, Private Pension System, Savings

JEL Codes: C19, G11, H55, J32

Abstract

The social security system is considered as one of the most important indicators of a country's economic welfare level by taking measures against the negative consequences of physiological and socio-economic hazards. Considering today's conditions, the budget deficit of social security systems in terms of income-expenditure balance causes an increase in financing needs. Therefore, as a requirement of the social state approach, a comprehensive reform is needed to find solutions to the problems and ensure the sustainability of the system. In this respect, in order to reduce the burden on the social security system and to create a long-term source of income for the economy, Turkey introduced the Private Pension System (PPS) in 2001. However, although our country has come a long way during this period, it is seen that many participants leave the system without completing their retirement requirements. In this study, the PPS preferences of public employees in Tokat province who have joined and left the system are analyzed from the perspective of savings and investment. The research is a statistically descriptive research and the survey technique, which is one of the data collection methods, was used. The survey was conducted among 368 participants working in the public sector. The results were interpreted by applying Independent Sample "t test" and "one-way analysis of variance (ANOVA)" from statistical tests. As a result of the analysis, it was concluded that there was no significant difference between the age, marital status, education, occupation and monthly income status of the respondents and their preferences for PPS. On the other hand, the analysis revealed that women have a more positive attitude towards the PPS and this attitude is statistically significant.

1. Giriş

Günümüzde devletler toplumun refahını ve yaşam standartlarını arttırmak adına çeşitli sosyal güvenlik sistemlerini uygulamaya çalışmaktadırlar. İş gücüne katılan bireylerin ölüm, yaşlılık, hastalık ve kaza gibi durumlardan dolayı birtakım riskler karşısında kendilerini güvence altına alma istekleri sosyal güvenlik sistemlerinin doğmasına sebep olmuştur. Ancak sosyal güvenlik sistemleri, ülkelerdeki ekonomik istikrarsızlıklar ve sürdürülebilir sosyal güvenlik sisteminin zamanla zayıflaması sebebiyle yeniden düzenlenmesi kaçınılmaz hale gelmiş ve Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (BES) doğuşuna zemin hazırlamıştır. Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak ortaya çıkan bu sistem, kişilerin çalışma hayatındaki yaşam standartlarını yaşlılık dönemlerinde de sürdürmek amacıyla kişilerin çalışırken tasarrufla bulunma ve birikim yapma sistemi olarak açıklanabilir. Bu sistemle birlikte tasarruflar toplanarak değerlendirilir, talep edilmesine bağlı olarak bireylere toplu ya da maaş olarak ödenir.

Devlet eliyle yürütülen sosyal güvenlik sisteminden tümüyle farklılık gösteren Bireysel Emeklilik Sistemi; ülkemizde gönüllü ve otomatik katılım esasına göre iki şekilde uygulanmaktadır. Birçok ülkede uygulanmakta olan bu sistem mevcut sosyal güvenlik sistemlerinin tamamlayıcı rolü ile sosyal güvenliğin eksiklerini gidermeye çalışmaktadır. Ülkemizde, 2003 de uygulamaya başlayan bu sistemle yaklaşık yedi milyon kişi katılımcı sayısına ve toplamda 430 milyar fon büyüklüğüne ulaşmıştır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2023).

BES ile ilgili olarak finansal tutum ve davranışlarla alakalı Türkiye'de birtakım çalışmalar yer almakla birlikte; kamu çalışanlarını kapsayan az sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada BES'deki katılımcı sayısını arttırmak adına otomatik katılım kapsamında BES'e dahil olanların ve sistemden ayrılanların davranışlarını etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın temel amacı Tokat ilindeki kamu çalışanlarının BES hakkında görüşlerini tespit etmektir. İlk olarak, BES'in kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılarak BES hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra, literatür taraması yapılmış ve son olarak da anket çalışması verileri SPSS 22 programı kullanılarak analiz yapılarak bulgular yorumlanmıştır. Sonuç kısmında ise BES'in gerekliliği ve kapsam bakımından öneminden bahsedilerek analiz sonuçları doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

2. Kavramsal Çerçeve

Küreselleşme süreciyle birlikte firmaların maliyetlerini azaltmaya çalışmaları işgücü ücretlerinde düşüşe neden olurken; kayıtlı istihdam, uzayan yaşam süresi ve artan yaşlı nüfus, göç nedeniyle oluşan nüfus artışı ile oluşan farklı sosyal gruplar, sağlık hizmetlerindeki artış sosyal güvenlik sistemindeki aktüeryal dengenin bozulmasına sebep olmuştur (ISSA, 2007: 7). Ayrıca günümüzde, teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve bunun sağlık alanında da çok ciddi bir şekilde kullanılabilmesi sonucunda yaşlı nüfusun artması ve ortalama yaşam sürelerinin uzaması sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemlerini tehdit eder hale gelmiştir. Demografik nüfustaki artış sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükü artırırken, mali yapının işlerliğinde aksaklıklara sebep olmuştur (Oktayer ve Oktayer, 2007: 56). Dünyadaki yaşlı nüfusun giderek artması sonucunda ülkelerin ekonomik kalkınma ve sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği sorun olmakta ve bu da ulusal emeklilik sistemlerinin yenilenmesi gerekliliği sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Gutierrez, 2001, 1). Gelecekte de yaşlı nüfusun artışı, sağlık harcamalarındaki artış ve kişilerin hayat standardının artması sebebiyle ülkelerin mevcut sosyal güvenlik sistemlerinde aksaklık olabileceği düşünüldüğünde, yaşlılık döneminde refah durumunu arttırmak adına yeni emeklilik sistemlerinin hayata geçirilmesi çok önem kazanmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de demografik bir geçişin hızlı şekilde ortaya çıkması ve sosyal güvenlik sistemindeki açıkların kamu sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliğini kısıtlaması nedeniyle alınan tedbirler bireylerin istihdam düzeyinde refah aramasına yol açmakta ve bireysel emeklilik sistemlerinin uygulanmaları önemli hale gelmektedir (Yığıteli, Karagöz ve Demirci, 2019: 41).

Dünya'da ve ülkemizde Bireysel Emeklilik Sistemine yönelimlerin belli başlı nedenleri aşağıdaki gibi sayılabilir (Acar ve Kitapçı, 2008: 79-84),

- Artan yaşlı nüfus,
- Sosyal güvenlik sistemindeki mali ve aktüeryal bozukluklar,
- Bireylerin tasarruf oranlarının düşük seviyelerde olması,
- Kayıt dışı istihdamın gelişmiş ülke ortalamalarına göre yüksek seviyede olması. Kasım 2018 tarihi itibarıyla, gelişmiş ülkelerde kayıt dışı istihdam oranı en çok % 20 iken Türkiye' de bu oranın % 30 ile % 40 arasında olduğu görülmektedir (Yanici Erdal, 2019: 234)
- Erken yaşta emeklilik maaşları uygulamaları

gibi durumları sosyal güvenlik sisteminin bozulmasına zemin hazırlarken BES'in ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Günümüzde; kurumsal anlamda Bireysel Emeklilik Sistemi, bireylerin yaşam süresinin uzaması ve buna bağlı olarak kamu emeklilik sistemlerinde çalışan-emekli dengesinin bozulması sonucu ortaya çıkan bir uygulamadır. Sarıaşlan (2014); BES'i, "bireylerin emeklilik dönemlerinde çalışma hayatlarındaki yaşam seviyesini sürdürmek veya daha yüksek bir yaşam standardına sahip olmak için birikimlerini uzun vadeli yatırım araçlarında değerlendirerek birikim yapmalarını sağlayan bir sistemdir" şeklinde ifade etmektedir.

Bireysel Emeklilik Sistemi, katılımcıların çalıştıkları süre boyunca belirli aralıklarla biriktirdikleri birikimlerle mevcut refah düzeylerini yatırıma yönlendirerek devam etmelerini sağlayan, yaşlılıkta ek gelir elde etme avantajı sağlayan bir sistemdir. BES, sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olan ancak özel sigorta şirketleri bünyesinde yürütülen gönüllü bir sistemdir (Yıldırım, 2019: 39-40).

Makro ekonomik olarak ifade edilecek olunursa; Bireysel Emeklilik Sistemi, bireylerin birikim ve yatırımları ile ikinci bir emeklilik geliri elde etmelerini sağlayarak emeklilikteki refah durumlarını artırmakta, altyapı ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratarak yeni iş ve istihdam olanakları yaratmakta, sosyal güvenliğin kapsamını genişletmekte ve devletin sosyal güvenlik yükünü azaltarak finans sektöründeki uzun vadeli fonlarında artışına yol açan bir sistemdir. Bireysel Emeklilik Sistemi, böylelikle finans sektörünün daha sağlıklı yürütülmesini, enflasyonla mücadelesini ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı yapmasını, kurumsal yatırım stratejileri ile piyasalardaki dalgalanma ve spekülasyonların azalmasına katkı sağlamaktadır (Şataf ve Yıldırım, 2019: 580). BES, hem bireylerin yaşam standardını yükseltmeyi ve hem de kamu üzerindeki iktisadi ve mali yükü azaltmayı hedefleyen, gönüllülük esasına dayalı bir sistem olarak özetlenebilir.

2.1 Bireysel Emeklilik Sistemi

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), 28.03.2001 tarih ve 4632 sayılı Kanun hükümlerince yürürlüğe girmiştir. Bu sistemde, toplanan tasarruflar oluşturulan fonlarda değerlendirilerek koşulları tamamlayan kişiye maaş ya da toplu para ödenmesi esasına dayanır. BES, Sosyal Güvenlik Kurumu'nda verilen sağlık hizmetleri veya diğer hizmetleri kapsamaz. Ülkemizde, bireysel emeklilik sistemi, kamu güvenlik sistemlerinin alternatifi olarak değil tamamlayıcısı olarak uygulanmaktadır (İlgin, 2012: 73) Bireysel emeklilik sisteminin en önemli amacı, sisteme dahil olan bireylerin emekli olduklarında ikinci bir emeklilik maaşı olarak refah seviyelerinin yükselmesine olanak sağlamaktır. Bu sayede sosyal güvenlik sisteminde giderek artan finansman problemlerinin azaltılması ve hatta çözülmesi hedeflenmiştir (Yaman ve Emir, 2012: 58). Ayrıca, katılımcılardan toplanan tasarruflar sonucunda oluşturulan fonlar sayesinde ülke ekonomisinde uzun vadeli yatırımlara finansal kaynak sağlanabilmektedir (Işık, Ay, Meriç ve Baran, 2011: 28).

Bu amaçla Bireysel Emeklilik Sistemi (Şataf ve Yıldırım, 2019:574),

- Kişilerin emekli olduklarında ya da ilerleyen yaşlarda ikincil emeklilik durumundan dolayı refah seviyesini artırır,
- Ülke ekonomisinin tasarruf seviyesinin artışına katkıda bulunur,
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarının uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılar,
- Piyasa dalgalanmalarını ve spekülasyon azaltıcı etkisi olduğundan piyasa istikrarına katkıda bulunur, istikrarlı büyümede etkin rol oynar,
- Sosyal güvenlik sisteminin yükünü hafifletir,
- Ekonomide kayıt dışı oranını düşürmeye katkı sağlar,
- Sermaye piyasalarına çeşitlilik getirerek derinleşmesine olanak sağlar,
- Enflasyonla mücadele etmeye yardımcı eder.

Kişiler, bireysel emeklilik sistemine katılmak için ilk olarak emeklilik şirketleriyle bireysel emeklilik sözleşmesi imzalamaktadır. Katılımcının seçtiği emeklilik planı çerçevesinde ödenen katkı payları, emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilir. Katılımcı, risk ve beklenti tercihine göre birikimlerinin hangi fon veya fonlarda değerlendirileceğine karar verir. Reemi Gazete'de 06.05.2021 tarihinde yayınlanan ve 31476 sayılı yönetmelikle birlikte katılımcılara fonlarını yılda 12 defa değiştirme hakkı verilmiştir. Bir katılımcının emeklilik hakkını kazanarak sistemden ayrılabilmesi için, sisteme ilk giriş tarihinden itibaren asgari 10 yıl süreyle sistemde kalması ve 56 yaşını doldurması gerekir (6327 Sayılı Kanun, m.18). Devlet, ödenen katkı paylarının %30'una karşılık gelen tutarını devlet katkısı olarak katılımcıların bireysel emeklilik hesabına yatırmaktadır. Bir katılımcının bir takvim yılı içinde en çok alabileceği devlet katkısı tutarı ise ilgili yıla ait toplam brüt asgari ücret tutarının %30'undan fazla olamaz ama %30'u geçen katkı payları varsa hesaplanarak bir sonraki yıla devredilmektedir (Türkiye Sigorta, 2023).

2004 yılı ile 2023 yılları arasında katılımcı sayısının genel olarak arttığı görülmektedir. 2004 yılı istatistiklerine göre sistemde toplam 314.257 katılımcı yer alırken bu sayı 2023 yılında yedi milyonun üzerine çıkmıştır. Katkı

paylarına bakıldığında ise, 2004 yılında toplam yaklaşık 288 milyon TL iken Aralık 2022 tarihinde ise toplam yaklaşık 46.752 milyon TL olmuş yani yaklaşık 160 kat artış göstermiştir (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2023).

Ayrıca, 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren otomatik katılıma ilişkin hükümler uyarınca, işverenler çalışanlarını Otomatik Katılım Sistemi'ne (OKS) dahil etmekle yükümlü hale gelmişlerdir. Bu sistemde; işverenler, özel sektörde çalışanlar için prime esas kazançlarının ve kamuda çalışanlar içinse emeklilik keseneğine esas aylığın en az %3'ünü sisteme aktaracaklardır (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2022).

Gönüllü BES'in şartları OKS'de de geçerli olup, devlet katkısı yine %30'dur. Sistemde en az 10 yıl kalıp 56 yaşını dolduranlar birikimlerinin tamamını alma hakkına sahip olmaktadır. Devlet katılımcı sayısını artırabilmek adına bir defaya mahsus olmak üzere ve sistemde kalmak şartıyla katılımcılara ilk girişleri itibarıyla 1.000 TL katkı payı vermektedir (Türkiye Sigorta, 2023).

3. Literatür Taraması

BES ile ilgili olarak finansal tutum ve davranışlarla alakalı Türkiye'de birtakım çalışmalar yer almakla birlikte; kamu çalışanlarını kapsayan az sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmamızda da bireysel emeklilik sistemine katılımcı sayısını arttırmak adına otomatik katılım kapsamında BES'e dahil olanların ve sistemden ayrılanların davranışlarını etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Literatürde BES tercihlerine yönelik bazı çalışmalar aşağıda yer verilmiştir.

Özer ve Gürel (2014), çalışmalarında, üniversitede eğitim alan 126 öğrenciye anket araştırması uygulayarak BES'e ilişkin bilgi düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmada, devlet desteğinin bireysel emeklilik sistemine katılmayı olumlu olarak etkilediği bununla birlikte BES'in üniversite öğrencileri arasındaki bilinirlik düzeyinin oldukça düşük düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durumun en büyük sebebinin ise ekonomik faktörler olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çetin ve Sevüktekin'in (2015) çalışmalarında, Bursa ilinde 350 kişiyle anket çalışması yapmışlar ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanarak katılımcıların bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda, kişilerin sisteme giriş kararlarını dört faktörün etkilediğini tespit etmişlerdir. Bunlar, katılımcının finansal bilgi düzeyi, medeni durumu, risk-sever olup olmaması ve yatırım/harcama oranı değişkenleridir. Kişi eğer evliyse, finansal bilgi düzeyi yüksekse ayrıca yatırım kararlarında riski göze alabiliyorsa ve harcamalarının önemli bir kısmını yatırıma yönlendiriyorsa, BES'e girme olasılığının %76 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Atılğan'ın (2018), çalışmasında, Türkiye'de bireysel emeklilik sisteminde yüksek bir katılımcı sayısına ulaşabilmek için neler yapılabileceğiyle ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Çalışmasında ülkemiz gibi kriz deneyimi olan ülkelerin tasarruf araçlarına olan güvensizliğin ortadan kaldırılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılması gerektiğini, sisteme katılımı arttırmak adına önemli rol oynayan cayma bedelinin belirli ücret düzeyi üzerindekiyle yansıtılarak asgari ücretli çalışanların katılımındaki artış sağlayarak kapsamın genişletilebileceği görüşüne yer vermiştir.

Polat ve Merdan'ın (2018), Türkiye'de uygulanmakta olan Zorunlu Bireysel Emeklilik Sisteminde tasarruf boyutuyla ilgili olarak ahlaki bir tehlikenin varlığını araştırmışlardır. Çalışma anket yöntemi kullanılarak, Kırşehir'de kamuda çalışan 124 kişiye uygulanmıştır. Voyant Tools yazılımı kullanılarak nitel veri analiziyle kodlama yöntemi yapılarak SPSS 21 programında analizler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, zorunlu bireysel emeklilik sisteminin katılımcılar tarafından olumlu olduğunu düşünülse de "zorunlu" kelimesinin oluşturduğu olumsuz algı sebebiyle bu kelimenin kaldırılması gerektiği, sistemin bireysel olmasıyla beraber katılımcıların aile fertlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği yönünde tespitler yapılmıştır.

Kocabıyık ve Küçükçakal (2018), çalışmada, otomatik katılım sisteminin analizini yapmak amacıyla Isparta ilinde hem kamuda hem de özelde çalışan 463 kişiye anket yapmışlardır. Anket sonucuna göre, 203 kişi sistemde kalmış ama 260 kişi ise ayrılmıştır. Sistemde kalanların sebep olarak ilk sırada devlet katkısını dikkate aldıkları tespit edilmiştir. Bunu yatırımcının eline ileride toplu para geçmesi ve sistemin yararlı olması düşüncesi takip etmektedir. Ayrılma nedenlerinin başında ise, 10 yıllık sürenin çok uzun bulunması, prime esas kazancın %3'ünün kesilecek olması ve birikimlerin başka yatırım araçlarına yönlendirilmesi gelmektedir. Ayrıca, BES'e otomatik katılım sistemiyle zorunlu olarak katılan kişilerin yarısından fazlasının tanınan iki aylık cayma süresi hakkını kullanarak BES'ten ayrıldıkları ve bu durumun oluşmasında finansal okuryazarlık kavramının önemli rol oynadığını, sistemin çalışan bireyler tarafından tam manasıyla anlaşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şataf ve Yıldırım (2019), çalışmada BES'nin bilinip bilinmediği ve bireylerin sisteme yönelik düşüncelerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Ordu ilinde rastgele seçilen ve işgücüne dahil olan 371 kişiye anket soruları yöneltilmişlerdir. Çalışmada SPSS 22.0 programı kullanılarak frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre katılımcılar tarafından sistemde emeklilik yaş şartının düşürülmesinin öne çıktığı ve sisteme tam

olarak güven duyulmadığı tespit edilmiştir. Sisteme kaydolanların çoğunun; 25-44 yaş aralığında, en az üniversite mezunu ve aylık gelir seviyesi yüksek olan katılımcılar olduğu sonucuna varılmıştır. Ordu ilinde cayma oranının yüksek olmasının sebebinin en başta sisteme olan güven eksikliğinin olduğu, bireylerin farklı yatırım araçlarını tercih ettiklerini ve çok sayıda birikim yapamayacak derecede düşük gelir düzeyine sahip insanın olduğu görülmüştür. Maddi açıdan gelir durumu iyi olan ancak sisteme katılımda bulunmayan bireylerin davranışının arkasında küçümsenmeyecek derecede güvensizliğin yer aldığını ve buna bağlı olarak geçmişte yaşanan hayat sigortalarındaki olumsuz deneyimlerin sisteme olan güveni zorlaştırdığı yönünde bir görüşte bulunulmuştur.

Yazıcı (2019), çalışmasında, insanların emeklilik dönemlerinde sigortanın önemini anlayabilmeleri adına finansal okuryazarlık ve BES'in bir arada anlatılması için gerekli eğitimlerin alınmasının önemine dikkat çekmek istemiştir. Ayrıca, insanların, yaşlılık dönemlerinde emekli aylığı bağlama oranının giderek azalması ve kişilerin artan ihtiyaçlarını karşılama noktasında devlet güvencesinin yetersiz kalacak olması da BES'in önemini giderek artacağı yönünde bir öngörü de bulunmuştur.

Boz, Ünal ve Ataşer (2019), Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi Küthya ilinde bankada çalışan 120 kişiye anket çalışması yaparak incelemiştir. Çalışmada, finansal okuryazarlık ölçeği kullanılarak likert tipi analiz yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, banka çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, banka çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri ile BES'e dahil olmayanların finansal okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif anlamda bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin artırılarak değişik yatırım enstrümanlarına teşvik edilmesinin daha etkin piyasa koşullarının oluşturulmasına fayda sağlayacağı görüşünde bulunmuşlardır.

Can ve Eyidiker (2019), çalışmalarında, zorunlu bireysel emeklilik sisteminin yaklaşık üç yıllık dönemdeki gelişimini incelemiştir. 2017-2019 yılları arasında Emeklilik Gözetim Merkezindeki istatistik verileri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, katılımcıların sistemde kalmalarını uzatacak, sistemden çıkışını engelleyecek ve fon tutarlarının artırılması sağlayacak amaçlara yönelik uygun politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, cayma sürelerinin uzatılmasını, emeklilik sonrası cazip enstrümanlar sağlayarak katılımın artırılmasının sağlanması yönünde tavsiyelerde bulunmaktadırlar.

Yemez ve Akdoğan (2019), çalışmada, 1-30 Mart 2018 tarihleri arasında, Sivas ili merkezinde ikamet eden, 430 banka müşterisiyle, yüz yüze anket yöntemi yapılmıştır. Analiz olarak, Bağımsız Örneklemeler T Testi ve Tek Yönlü ANOVA yöntemi kullanılmıştır. Analize göre, bireylerin müşterisi olduğu banka ve acentelerin onların bireysel emeklilik satın alma tercihlerinde önemli olduğunu, özellikle katılım bankası müşterilerinin diğer banka ve acente müşterilerine oranla BES satma konusunda daha istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Gelir durumu yüksek bireylerin gelir durumu daha düşük gelir grubundaki bireylere göre satın alma konusunda daha istekli oldukları ve ayrıca daha önce sisteme katılanların ilk defa katılacak olanlardan daha istekli oldukları da tespit edilmiştir.

Özbek (2020), çalışmada, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin bireysel emeklilik sistemine katılımları üzerindeki etkisi incelenmiştir. 13.02.2020 ile 17.02.2020 döneminde online olarak tesadüfi olarak seçilmiş ve belli bir geliri olan 405 katılımcıya anket uygulanmıştır. Veriler, SPSS 21 programı ve Yapısal Eşitlik Modeli ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kişilerin BES'e katılmalarında finansal okuryazarlık düzeyinin olmasının olumlu katkısı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bireylerin yaşlılık dönemleri için tasarruf ve birikim yapmayı hedeflemeleri ne kadar önemliyse bunun sürdürülebilir olmasının da bir o kadar önemli olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Özen'in (2021), çalışmada, çalışanların zorunlu bireysel emeklilik sisteminde kalma düzeyini tespit etmek ve finansal okuryazarlığın bu tercihte etkisinin olup olmadığını belirlemektir. Çalışma, Covid-19 döneminde, kolay örnekleme yöntemiyle seçilen 778 kişiye online anket uygulanarak yapılmıştır. Analizde SPSS programı kullanılmıştır. Analiz sonucunda, zorunlu bireysel emeklilik sisteminde olan kişilerin %47,3'ünün üç yıl içinde sistemden çıktığını görülmüştür. Çalışmanın bulguları arasında, emeklilik sistemine ilişkin bilgi düzeyinin artırılması ayrıca, otomatik katılım sisteminde katılımcıların ihtiyaç duyduğu şeffaflık ve daha özgür seçim hakkının sağlanması gerektiğini sonucu ortaya çıkmıştır. Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi katılımcıları için sağlanan yatırım sepetlerinin Otomatik Katılım Sistemi (OKS) katılımcıları için de fon tercihlerinin sağlanmasının pozitif sonuçlar doğuracağı ifade edilmiştir.

4. Yöntem

Bu çalışma nitel bir çalışma olup, Tokat ilinde ve kamu sektöründe çalışan kişilerin Bireysel Emeklilik Sistemi hakkındaki görüşlerini değerlendirmek için 15.02.2022-15.08.2022 tarihleri arasında yüz yüze anket çalışması yapılarak hazırlanmıştır. Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olan veya ayrılan kişilerin farkındalıklarını ölçmek

amacıyla anket yöntemi tercih edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, tüm kamu çalışanlarının tasarruf ve yatırım penceresinden Bireysel Emeklilik Sistemine yaklaşımlarını ortaya çıkarmaktır.

Ankette çoktan seçmeli ve açık uçlu olmak üzere 33 soru kullanılmıştır. Ankette, katılımcıların bireysel emeklilik sistemine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla demografik unsurlarla ilgili sekiz, tasarruf ve yatırım alışkanlıklarına ilişkin yedi ve bireysel emeklilik sistemine ilişkin onsekiz soru olmak üzere toplam otuzüç soru yöneltilmiştir.

Anket verileri, SPSS 22 programı kullanılarak, bağımsız örneklem “t testi” ile “tek yönlü varyans analizi (Anova)” yapılmak suretiyle değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda demografik faktörler ile tasarruf ve risk algıları penceresinden Bireysel Emeklilik Sistemini tercih kararları tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini oluşturan çalışma grubu; Tokat ilinde çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarda çalışan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 368 kamu personeline yapılmış olup elde edilen veriler analiz edilmiştir. TÜİK’in 2022 yılı verilerine göre Tokat ili ve ilçelerinin toplam nüfusu 602.567’dir. Kamuda aktif sigortalı çalışan sayısı Ekim 2022 itibarıyla 25398’dir (SGK, 2022). Buna göre, anket çalışanlara uygulanacağı için araştırmanın evreni olarak Tokat ili ve ilçelerindeki toplam sigortalı sayısı olan 25398 kişi belirlenmiştir. Buna göre örneklem, kamuda görev yapan kişiler arasından tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen kişilerden oluşacaktır.

Araştırmanın evreni 25398’den oluşturmaktadır. Araştırma evrenini belirlemek için 400 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada %5 örneklem hatası kabul edilmiştir. Örneklem büyüklüğünü belirlemek amacıyla aşağıdaki formül kullanılmıştır (Salant ve Dillman, 1994).

$$1) n = \frac{N \cdot r^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + r^2 \cdot pq}$$

n= örnekleme dahil edilecek kişi sayısı,

n= evrenin büyüklüğü,

t= anlamlılık düzeyi

p= gerçekleşme olasılığı

q= gerçekleşmeme olasılığı

t= güven aralığına göre t tablosundaki değer (%95). n= 368

p= 0,5

q= 0,5

d= 0,05

t= 1,96

Bu değerler yukarıdaki formüle yerleştirildiğinde örnekleme dahil edilecek kişi sayısı 368 olarak hesaplanmıştır.

4.2. Güvenilirlik Analizi

Çalışmada güvenilir ve geçerli sonuçlar verebilmek için örneklem büyüklüğü ve anket soru sayısı dikkate alınarak gerekli hesaplamalar yapılmıştır. Araştırmada yer alan Tasarruf -Yatırım Bilgisi-Risk Algısı ve BES Algısı ölçeklerinin güvenilirliği ölçülmüştür. Literatürde güvenilirlik ölçümünde genel olarak Cronbach’s Alfa yöntemi kullanılmaktadır. Cronbach’s Alfa yöntemine göre, Alfa (α) katsayısının kabul edilebilir değerleri genel olarak aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Özdamar, 2002)

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise çok az güvenilir,

- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ az güvenilir,

- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek güvenilir,

- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek çok güvenilirdir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini belirlemeye yönelik olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Tasarruf -Yatırım Bilgisi-Risk Algısı ölçeğinin güvenilirliği 0.931, BES Algısı ölçeğinin güvenilirliği 0.837 olarak tespit edilmiştir. Yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda, ölçeklerin istatistiksel olarak güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

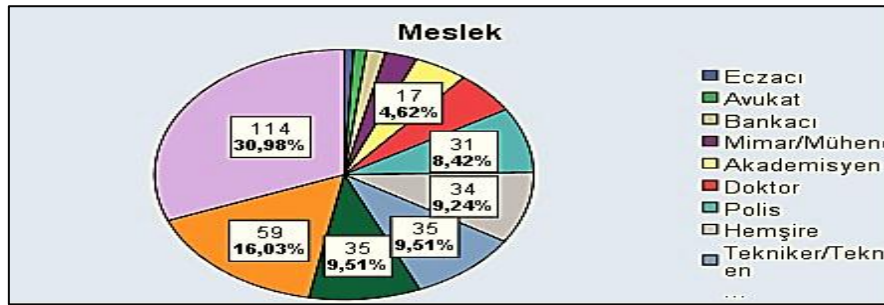
5. Bulgular

Çalışmaya katılanların bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörler ve demografik özellikler aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur.

5.1. Katılımcıların Demografik Durumlarına İlişkin Bulgular

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların meslek durumları Şekil 1’de görüldüğü gibidir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Çalışanların Meslek Durumları

Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların meslek durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; %1,1’inin (4 kişi) avukatlardan , %4,6’sının (17 kişi) doktorlardan, %1,6’sının (6 kişi) bankacılarından, %5,4’ünün (20 kişi) doktorlardan, %0,8’inin (3 kişi) eczacılardan, %9,2’sinin (34 kişi) hemşirelerden, %31,1’inin (114 kişi) memurlardan, %2,7’sinin (10 kişi) mimar/mühendislerden, %16’sının (59 kişi) öğretmenlerden, %8,4’ünün (31 kişi) polislerden, %9,5’inin (35 kişi) teknikerlerden, %9,5’inin ise (35 kişi) diğer kamu çalışanlarından oluşmaktadır. Katılımcıların meslek dağılımlarıyla ilgili en büyük oranın %31 ile memurlardan oluştuğu görülmektedir. Daha sonra, %16 ile öğretmenler, %9,5 oranı ile ise tekniker ve diğer kamu personeli çalışanları olduğu görülmektedir. Diğer demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’e bakıldığında; evli olanların daha çok olması ve lisans mezunu sayısının oldukça yüksek olması dikkat çekmektedir. Lisans mezunlarının sayısının yüksek olmasının sebebini araştırmanın kamu personeli arasında yapılmasına bağlamak mümkündür. Gelir durumuna bakıldığında, en yüksek grubun %40,8 oranıyla 12.001-16.000 TL arasındaki gelir düzeyinde olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların yaklaşık %85’inin BES’e katılabilecek mali durumda olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Kamu Personelinin Demografik Durumları

Durum	Özellik	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	150	40,8
	Erkek	218	59,2
Medeni Durum	Bekar	74	20,1
	Evli	294	79,9
Yaş	18-24	5	1,4
	25-34	122	33,2
	35-44	153	41,6
	45-55	81	22,0
	56 ve üzeri	7	1,9
Eğitim Durumu	İlköğretim	1	0,3
	Lise	19	5,2
	Önlisans	35	9,5
	Lisans	253	68,8
	Lisansüstü	60	16,3
Aylık Gelir Durumu	8.000-12.000 TL	52	14,1
	12.001-16.000 TL	150	40,8
	16.001-20.000 TL	107	29,1

	20.001-24.000 TL	29	7,9
	24.001-30.000 TL	16	4,3
	30.001 ve üzeri	14	3,8

5.2. Katılımcıların Tasarruf ve Yatırım Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların tasarruf ve yatırım alışkanlıkları Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’ye bakıldığında, ankete katılan kamu sektörü çalışanlarının %50’si (184 kişi) tasarruf alışkanlığının olduğunu ve %50’si ise düzenli tasarruf yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Bireysel emeklilik sisteminin düzenli bir tasarruf aracı olmasından yola çıkılırsa düzenli tasarruf yapma konusunda katılımcıların yarısının bu duruma eğilim göstermediği görülmektedir. Bu kişilerin hem kamu kurumlarında çalışıyor olmaları hem de belli bir gelir ve eğitim seviyesine sahip olmaları açısından, bu durumun irdelenmesi ve sebeplerinin bulunarak giderilmesi için çaba gösterilmesi gerektiği düşünülmelidir.

Tablo 2’ye göre, katılımcıların %55,4’ü (204 kişi) tasarruflarını altın, %14,1’i (52 kişi) Türk lirası, %13,9’u (51 kişi) hisse senedi, %12’si (44 kişi) döviz, %6’sı (22 kişi) gayrimenkul, %3’ü (11 kişi) dijital para olarak değerlendirdiğini, %2,2’si (8 kişi) ise kendi işine yatırım yaptığını beyan etmiştir.

Katılımcıların tasarruflarını nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde altına yapılan yatırımın diğer tüm yatırım araçlarından daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de altının geleneksel yatırım aracı olarak en çok ilgi gören araçlarından birisi olduğu bilinmektedir (Tomak, 2013: 25). Ülkemizde altının geleneksel yatırım aracı olarak görülmesinin kamu çalışanlarında da paralellik gösterdiğini, popüler yatırım aracı olarak tercih edilmeye devam edildiği gözlemlenmektedir.

Yıldız (2020) benzer şekilde, Konya’da 229 kamu personeline yapmış olduğu anket çalışmasında, kamu sektörü çalışanlarının %52’sinin düzenli tasarruf alışkanlığının olduğunu ve yatırım aracı olarak da en çok altını tercih ettiklerini tespit etmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Tasarruf ve Yatırım Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

TASARRUFA İLİŞKİN SORULAR		
Her ay düzenli olarak tasarrufta bulunur musunuz?	Frekans	Yüzde(%)
Evet	184	50
Hayır	184	50
Toplam	368	100
Düzenli tasarrufta bulunuyor iseniz aylık kaç TL ve karşılık gelen döviz tasarrufunda bulunursunuz?	Frekans	Yüzde(%)
500 TL’ den az ve karşılık gelen döviz	75	40,76
501-1500 TL ve karşılık gelen döviz	51	27,72
1501-2500 TL ve karşılık gelen döviz	24	13,04
2501-3500 TL ve karşılık gelen döviz	14	7,61
3500 TL’ den fazla karşılık gelen döviz	20	10,87
Toplam	184	100
Birikimde bulunuyor iseniz nasıl değerlendirirsiniz? (Çoktan Seçmeli)	Frekans	Yüzde(%)
TL	52	14,1
Hisse Senedi	51	13,9
Hazine Bonosu/Devlet Tahvili	6	1,6
Altın	204	55,4
Döviz	44	12
Gayrimenkul	22	6
Dijital para	11	3
Kendi İşim	8	2,2
Diğer Yatırım Araçları	11	3
YATIRIMA İLİŞKİN SORULAR		
Yatırımlarınızda aldığınız risk ile ilgili aşağıdakilerden hangisi en iyi tanımlar?	Frekans	Yüzde(%)
Risk almam	148	40,2
Az risk alırım	167	45,4
Risk alırım	46	12,5
Çok fazla risk alırım	7	1,9
Toplam	368	100

Uzun süreli tasarruf yaptığınızda yatırım tercihlerinizi ne kadar sıklıkla değiştirirsiniz?	Frekans	Yüzde(%)
Yatırım bilgisine sahip değilim	69	18,8
Az	118	32,1
Orta	136	37
İyi	39	10,6
Çok iyi	6	1,6
Toplam	368	100
Tasarruflarınızı değerlendirirken uzman kişilerden finansal destek alır mısınız?	Frekans	Yüzde(%)
Evet	55	14,9
Hayır	313	85,1
Toplam	368	100

Katılımcıların yatırım bilgisini değerlendirme sorusuna yaklaşık %50'sinin kendilerini "az ve/veya yatırım bilgisine sahip olmadığı" şeklinde ifade ederken, diğer yarısı yatırım bilgisinin "orta ve iyi derecede olduğunu" ifade etmektedir. Ancak yatırım bilgisi hususunda uzman kişilerden destek noktasında %85,1'inin (313 kişi) destek almadığı yanıtını verdikleri görülmektedir (Tablo 2). Tasarrufları değerlendirme bakımından çalışanların büyük çoğunluğunun finansal uzmanlardan faydalanmadığı söylenebilir.

Yatırımlardan alınan risk konusunda ise katılımcıların yaklaşık %85'inin (315 kişi) "risk almam" ve/veya "az risk alırım" diyen gruplara dahil olduğu, geri kalan yaklaşık %15'inin (53 kişi) ise "risk alırım" ve/veya "çok risk alırım" diyen gruplara dahil olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzun süreli tasarruf noktasında "ne kadar sıklıkta tercihlerini değiştirdikleri" sorusuna ise yaklaşık %83'ü (305 kişi) "yatırım tercihlerimi değiştirmem" ve/veya "yılda bir kez değiştiririm" cevaplarını vermişlerdir. Bu sonuca göre, katılımcıların risk ve tercih değiştirme sıklığı bakımından oldukça tutucu hareket ettiklerini söylemek mümkündür. Salantur (2015) da, çalışmasında bireysel emeklilik sisteminden ayrılanların daha çok riskten kaçınan bireyler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yatırım tercihlerini değiştirmeyen katılımcıların BES' ten yeterince kar elde edememeleri ve bu nedenle BES' in iyi bir yatırım aracı olmadığını düşünmeleri mümkündür. Bu durum ise, katılımcıların BES'ten erken ayrılmalarına sebep olabilmektedir.

5.3. Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemine İlişkin Bulguları

Araştırmaya katılan kamu çalışanlarının Bireysel Emeklilik Sistemi ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tablo 3'te sunulmuştur.

"Bireysel Emeklilik Sistemini duydunuz mu?" sorusuna katılımcıların %97,8 (360 kişi) gibi yüksek bir oranda "evet" cevabı verdiği, "nereden haberdar oldukları" sorusuna ise ilk sırada %48,9 oranında "bireysel emeklilik aracısından", ikinci sırada ise %30,7'sinin (113 kişi) "internetten" yanıtını verdikleri görülmüştür. Buradan çıkan sonuca göre, Bireysel Emeklilik Sisteminin tanıtımında ve kapsamının artırılmasında kitle iletişim araçlarının daha etkin bir şekilde kullanılmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır. "Bireysel Emeklilik Sistemi tanıtımının yeterince yapıldığını düşünüyor musunuz?" sorusu için katılımcıların %37'si "düşünüyorum" yanıtını verirken, %32,6'sı ise "düşünmüyorum" yanıtını vermiştir.

Tablo 3. Katılımcılara Bireysel Emeklilik Sistemiyle İlgili Sorulan Sorular

Bireysel Emeklilik Sistemini duydunuz mu?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	360	97,8
Hayır	8	2,2
Toplam	368	100
Bireysel emeklilik sisteminden haberdar iseniz nereden duydunuz? (Çoktan Seçmeli)	Frekans	Yüzde (%)
Gazeteden	15	4,1
Televizyondan	98	26,6
İnternette	113	30,7
Arkadaşımdan	71	19,3
Bireysel emeklilik aracısından	180	48,9
Acenteden	29	7,9
Diğer	17	4,6

Bireysel emeklilik sisteminin yeterince tanıtımının yapıldığını düşünüyor musunuz?	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle düşünmüyorum	29	7,9
Düşünmüyorum	120	32,6
Bu konuda bir fikrim yok	68	18,5
Düşünüyorum	136	37
Kesinlikle düşünüyorum	15	4,1
Toplam	368	100

5.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özelliklerine İlişkin Sorular

Tablo 4’te katılımcıların BES’in özelliklerini bilme konusundaki sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özelliklerine İlişkin Sorular

Bireysel emeklilik sisteminin özelliklerini biliyor musunuz?	Frekans	Yüzde (%)
Bilmiyorum	64	17,4
Biraz bilgi sahibiyim	216	58,7
Yeterince biliyorum	88	23,9
Toplam	368	100
Bireysel emeklilik sistemi hakkında bilgi sahibi iseniz size göre bireysel emeklilik sisteminin en önemli avantajı nedir? (Çoktan Seçmeli)	Frekans	Yüzde (%)
Vergi avantajı	49	13,3
Ödeme tutarının değiştirilebilmesi	58	15,8
Çalışmayanların da sisteme katılabilmesi	46	12,5
Sistemden istendiği anda çıkılabilmesi	112	30,4
Düzenli tasarruf ve yatırım imkânı sağlaması	195	53
Diğer	6	1,6
Bireysel emeklilik sisteminden emekli olma şartları nedir?	Frekans	Yüzde (%)
10 yıl düzenli ödeme yapmak	125	34
5 yıl düzenli ödeme yapmak	18	4,9
56 yaşını doldurmak	33	9
Hem 5 yıl düzenli ödeme yapmak hem de 60 yaşını doldurmak	20	5,4
Hem 10 yıl düzenli ödeme yapmak hem de 56 yaşını doldurmak	172	46,7
Toplam	368	100

Tablo 4’e göre, katılımcıların yaklaşık %82’sinin “bilgi sahibi olduğu” yanıtını verdikleri görülürken, avantajları sorulduğunda ise %53’ünün (195 kişi) “düzenli tasarruf imkânı sağlaması”, %30,4’ünün (112 kişi) “sistemden istendiği anda çıkılabilmesi”, %15,8’inin (58 kişi) ise “ödeme tutarının değiştirilebilmesi” cevaplarını verdikleri görülmüştür. BES’in avantajları konusunda katılımcıların çoğunun, düzenli tasarruf ve yatırım imkânı sağlaması konusunda görüş birliği içinde olduklarını söylemek mümkündür.

BES’in emeklilik şartları hakkındaki sorusuna, katılımcıların %46,7’si “10 yıl ödeme ve 56 yaş şartı” olan doğru cevabı verdikleri görülürken, %53,3’ü diğer yanlış olan seçenekleri işaretlediği sonucu ortaya çıkmıştır.

5.5. Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine İlişkin Sorular

Tablo 5’te katılımcıların BES tercihleri konusundaki sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur. Buna göre, ankete katılan katılımcıların, “BES’e dahil olmak ister misiniz” sorusuna “kesinlikle istemem” ile “kararsızım” cevabını veren çalışanların nedenlerini incelendiğinde; %30’unun (42 kişi) “gelir yetersizliğinden”, %19,2’sinin (27 kişi) “sisteme güvenmediğinden”, %17,3’ünün “ikinci emekliliği gereksiz görmesinden”, %12,8’inin (18 kişi) “faiz getirisine karşı olmasından” ve %11,5’inin (16 kişi) ise “getiri garantisinin olmamasından” dolayı bu cevapları verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuçlara bakıldığında en büyük sebebin “gelir yetersizliğinden” kaynaklandığı ama ikinci sıradaki nedenin ise “sisteme güvenmeme” olduğu görülmektedir. Güvensizlik nedeniyle BES’e katılmaması algısının değiştirilebilmesi için BES ile ilgili kurumların daha çok çalışmaları gerektiğini söylemek mümkündür.

Ankete katılan katılımcıların “BES’e dahil olmak ister misiniz” sorusuna “sisteme dahil oldum ancak daha sonra çıktım” cevabını veren çalışanların nedenlerini incelendiğinde; %44,8’inin (39 kişi) “nakit sıkıntısı çektiğinden”, %27,6’sının (24 kişi) “BES fonlarının getirisini beğenmediğinden” ve %12,7’sinin ise “harcamalarının artışından”

dolayı sistemden ayrıldıkları cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir. Grup dağılımına bakıldığında en büyük payın, nakit sıkıntısından olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine İlişkin Sorular

1.Bireysel emeklilik sistemine dahil olmak ister misiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Kesinlikle istemem	73	19,8
Kararsızım	67	18,2
Kesinlikle isterim	16	4,3
Bireysel emeklilik sistemine dahil oldum	125	34,0
Bireysel emeklilik sistemine dahil olmuşum ancak daha sonra sistemden çıktım	87	23,7
Toplam	368	100
Eğer 1. soruya cevabınız 'Kesinlikle istemem' ya da 'Kararsızım' ise; nedeni nedir?	Frekans	Yüzde (%)
Gelirim yetersiz olmasından dolayı	42	30,0
Geçmiş dönemdeki hayat sigortası deneyimimden dolayı	9	6,4
Sisteme güvenmediğimden dolayı	27	19,2
Faiz getirisine karşı olduğumdan dolayı	18	12,8
Getiri garantisinin olmamasından dolayı	16	11,5
Sgk' ya bağlı olduğum için ikincil emekliliği gereksiz görmekten dolayı	24	17,3
Diğer	4	2,8
Toplam	140	100
Eğer 1. soruya cevabınız ' Sisteme dahil olmuşum ancak daha sonra çıktım' ise; nedeni nedir?	Frekans	Yüzde (%)
Nakit sıkıntısı çektiğim için sistemden ayrıldım	39	44,8
Sistemle ilgili yanlış bilgi verilmesinden dolayı sistemden ayrıldım	5	5,8
Sisteme kısa süreli birikim sağlamak için girdiğimden ayrıldım	4	4,6
İşten ayrıldığım için sistemden ayrıldım	0	0
Harcamalarının artmasından ötürü sistemden ayrıldım	11	12,7
Emeklilik yatırım fonlarının getirilerini beğenmediğim için sistemden ayrıldım	24	27,6
Diğer	4	4,5
Toplam	87	100
Eğer 1. soruya cevabınız 'Bireysel emeklilik sistemine dahil oldum' veya 'Kesinlikle isterim' ise; katılmak isteme amacınız nedir?	Frekans	Yüzde(%)
Gelecek için uzun vadeli birikim yapmak	79	55,6
Kısa süreli birikim yapıp sistemden çıkmak	8	5,6
Para biriktirip ev/araba için peşinat yapıp sistemden çıkma	17	12,6
Sistemden emekli olmak ve ikinci bir emeklilik geliri elde etmek	37	26,2
Sadece çalışırken vergi avantajı sağlamak	0	0
Diğer	0	0
Toplam	141	100

BES'e dahil olan ve/veya katılmak isteyenleri incelendiğinde ise %55,6'sının (79 kişi) "uzun vadeli birikim yapmak", %26,2'sinin (37 kişi) "ikinci bir emeklilik geliri elde etmek", %12,6'sının "ev/araba için peşinat yapmak" ve %5,6'sının (8 kişi) ise "kısa süreli birikim yapmak" cevaplarını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların %55,6'sının uzun vadeli birikim yapmak için BES'e dahil olmaları olumlu görülmele birlikte bu oranın yani %55,6'nın yükseltilmesi birinci hedef olmalıdır.

5.6. Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemi Sonrası Davranışlarına İlişkin Sorular

Tablo 6'da katılımcıların BES'e dahil olduktan sonraki davranışları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların BES Sonrası Davranışlarına İlişkin Sorular

Bireysel emeklilik sistemine dahilseniz ya da katılmayı istemeniz halinde yatırımlarınızı ne kadarlık bir vadede devam ettirmek istersiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Kısa vadede (0-3 yıl) devam ettirmek istiyorum	40	15,6

Orta vadede (3-5 yıl) devam ettirmek istiyorum.	42	16,4
Uzun vadede (5-10 yıl) devam ettirmek istiyorum.	79	30,8
Emekli oluncaya kadar (10 yıl ve üzeri) devam ettirmek istiyorum.	95	37,2
Toplam	256	100
Çok ciddi bir nakit sıkıntısı içinde olduğunuzu varsayalım. Aşağıdakilerden hangisi sizin için en doğrusudur?	Frekans	Yüzde (%)
Bankadan kredi çekmek	157	42,6
Bir arkadaşımın borç almak	64	17,3
Arabamı/evimi satmak	37	10,3
Bireysel emeklilik sisteminden çıkarak birikimlerimi hemen almak	108	29,3
Diğer	2	0,5
Toplam	368	100
Bireysel emeklilik sistemine dahilseniz katkı paylarınızı yatıracağınız yatırım enstrümanlarını belirlerken neye dikkat edersiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Geçmiş yatırım tecrübelerime	102	29,9
Bireysel emeklilik aracısının yönlendirmesine	81	23,7
Yatırım enstrümanlarının önceki getirilerine	53	15,5
Yatırımda alacağım riske	47	13,8
Yatırım bilgisi olan bir arkadaşımın yönlendirmesine	43	12,5
Sosyal medyada (YouTube, Instagram vs.) yatırımla ilgili açılan grupların yönlendirmesine	13	3,8
Diğer	3	0,8
Toplam	342	100
Bireysel emeklilik sisteminde ödemelerinizi ne kadar sıklıkla yapıyorsunuz/yaparsınız?	Frekans	Yüzde (%)
Her ay yapıyorum/yaparım	225	84,2
Üç ayda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım	3	1,2
Altı ayda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım	3	1,2
Yılda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım	2	0,7
Düzenli ödeme yapamıyorum/yapamam.	34	12,7
Toplam	267	100
Bireysel emeklilik sisteminden emekli olmaya hak kazanmanız halinde birikimlerinizi maaş yerine toplu para olarak almak ister misiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Hayır	147	47,5
Bu konuda şu an fikrim yok	125	40,4
Evet	37	11,9
Toplam	309	100

Katılımcıların BES'e dahil olduktan sonraki davranışları incelendiğinde; katılımcıların yaklaşık %68'inin yatırımlarını uzun vadede devam ettirmek istediği görülmektedir. Katılımcılara "nakit sıkıntısı içinde olduğunuzda ne yaparsınız?" sorusu sorulduğunda, %42,6'sı "banka kredisi kullanırım" derken ikinci sırada %29,3 oranında "BES birikimlerimi alırım" cevabı verildiği görülmektedir. Bu durum, katılımcıların bir kısmı için BES'in uzun vadeli bir yatırım olarak görülmediği, nakit ihtiyacının olması durumunda BES birikimlerini almanın banka kredisi almaktan daha doğru olduğunu düşündüklerini göstermektedir ki bunun BES için istenmeyen bir sonuç olduğunu söylemek mümkündür.

Katkı paylarının değerlendirilirken yatırım enstrümanlarının belirlenmesinde, katılımcıların %29,9'unun (102 kişi) geçmiş yatırım tecrübelerine, %23,7'sinin (81 kişi) BES araçlarının yönlendirmesine, %15,5'inin (53 kişi) ise yatırımların önceki getirilerine göre hareket ettiği görülmektedir. BES'e dahil olan katılımcılardan katkı paylarını her ay düzenli ödeme yapanlar %84,2 gibi yüksek oranda olduğu görülmektedir. Katılımcıların %47,5'inin (147 kişi) BES emeklilik aşamasında toplu para alma yerine emekli maaşı talep ettiği görülürken, %40,4'ünün (125 kişi) şu an için kararsız kaldığı, %11,9'unun (37 kişi) ise emekli maaşı yerine toplu para almayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. BES yatırımcılarının büyük çoğunluğunun düzenli ödeme alışkanlığı olduğu söylenebilirken; emeklilik aşamasında toplu para alma konusunda katılımcıların yarısından fazlasının kararsız ve/veya toplu para alma niyetinde oldukları görülmektedir.

5.7. Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Faktörlerinin İncelenmesi

Kamu sektörü çalışanlarının bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan anket sonuçları; bu kararı etkileyen demografik faktörler ile BES'e giriş kararı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem "t- testi "ve "tek yönlü varyans analizi (Anova)" yapılarak değerlendirilmiştir.

5.7.1. Cinsiyete Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Medeni Durum	BES' e Dahil Olma					Toplam
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES' e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
Evli	59	50	14	98	73	294
Bekar	14	17	2	27	14	74
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

Katılımcılara "Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)'ne dahil olmak ister misiniz?" sorusu yöneltilmiş ve alınan cevapların analizi Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların %33,9'unun Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olduğu, %23,6'sının sistemden daha sonra çıktığını, %18,2'sinin BES'e girme konusunda kararsız olduğu görülmektedir. %4,3'ünün BES'e girmeyi kesinlikle isterken, %19,8'i BES'i kesinlikle istemediğini ifade etmektedir.

Yukarıdaki verilerden yola çıkarak Cinsiyet ile BES girişi arasında anlamlı bir fark olup olmadığı sorusuna cevap aramak için aşağıdaki şekilde hipotez oluşturulmuştur.

H0: Cinsiyet değişkenine göre BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Cinsiyet değişkenine göre BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 8. Cinsiyete Göre Bağımsız İki Örneklem t-testi

BES'e Dahil Olma/Cinsiyet	Kişi Sayısı	Ortalama	t Değeri	p Değeri	Basıklık	Çarpıklık
Erkek	218	3,03	-3,260	,001***	-1,868	0,378
Kadın	150	3,52				

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark * %10 **, % 5 ve ***, % 1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlıdır.

BES' e dahil olma tercihinin cinsiyet değişkenine göre bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmış olup ve p değeri 0,05'ten küçük olduğundan (p<0,05) erkek ve kadın ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (Tablo 8). Kadınların BES' e dahil olma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Cinsiyet	BES' e Dahil Olma					Toplam
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES' e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
Erkek	58	36	13	63	48	218
Kadın	15	31	3	62	39	150
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

5.7.2. Medeni Duruma Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Tablo 9. Medeni Duruma Göre Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı

Tablo 9 incelendiğinde ankete katılanların; %33,9'u (125 kişi) BES'e dahil olanlar, %23,6'sı (87 kişi) sistemden daha sonra çıkanlar, %4,3'ü (16 kişi) sistemi kesinlikle isteyenler, %19,8'i (73 kişi) kesinlikle istemeyenler, %18,2'si (67 kişi) kararsız kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların "Medeni Durum" ile "BES'e dahil olma durumu" arasında anlamlı bir fark olup olmadığı sorusuna cevap aramak için aşağıdaki şekilde hipotez oluşturulmuştur.

H0: Medeni durum değişkenine göre BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Medeni durum değişkenine göre BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 10. Medeni Duruma Göre Bağımsız İki Örneklem t-testi

BES'e Dahil Olma/Medeni Durum	Kişi Sayısı	Ortalama	t Değeri	p Değeri	Basıklık	Çarpıklık
Evli	294	3,25	0,637	0,524	1,498	0,244
Bekar	74	3,13				

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark * %10 **, % 5 ve ***, % 1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlıdır.

BES'e dahil olma tercihinin medeni durum değişkenine göre bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmış olup ve p değeri 0,05'ten büyük olduğundan (p>0,05) evli ve bekar katılımcıların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

İşbilen (2009), İstanbul ilinde 211 kişiyle yaptığı anket çalışmasında, bekar olanların sisteme katılımda daha istekli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun sebebi olarak da BES'in tek bir kişi için yaptırılması gerektiği ama evli olanların eşleri ve çocuklarını da düşünmek zorunda olmaları şeklinde açıklamıştır. Ayrıca, bu durumun çözümü olarak, emeklilik şirketlerinin tüm aileyi kapsayacak şekilde düzenlemeler yapabilecekleri şeklinde bir öneri getirmiştir. Bununla birlikte; Çetin ve Sevüktekin'in (2015), Bursa ilinde 350 kişiyle yaptıkları anket çalışması sonucunda, evli kişilerin BES'e girme olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna ulaştıkları görülmektedir.

5.7.3. Eğitim Durumuna Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Katılımcılara "Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olmak ister misiniz?" sorusu yöneltilmiş ve eğitim durumuna göre alınan cevapların analizi Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Eğitim Durumuna Göre Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı

Eğitim	BES' e Dahil Olma					Toplam
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES' e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
İlköğretim	1	0	0	0	0	1
Lise	6	6	2	3	2	19
Önlisans	9	6	1	10	9	35
Lisans	47	44	9	85	68	253
Lisansüstü	10	11	4	27	8	60
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun lisans mezunu kişilerden oluştuğu, %33,9'inin sisteme dahil olduğu; sisteme dahil olup çıkanlar, kesinlikle istemeyenler ile kararsızların ise %62,1'ini oluşturduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumu ile BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı sorusuna cevap aramak için aşağıdaki şekilde hipotez oluşturulmuştur.

H0: Eğitim durumu ile BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Eğitim durumu ile BES'e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 12: Eğitim Durumuyla İlgili Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

BES'e Dahil Olma/Eğitim Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama	F Değeri	P değeri
Gruplar arası	4,038	4	1,010	2,091	,081
Grup içi	175,266	363	,483		
Toplam	179,304	367			

BES'e dahil olma tercihinin eğitim durumu değişkenine göre fark olup olmadığını anlamak için bağımsız tek yönlü varyans testi uygulanmış olup ve p değeri 0,05'ten büyük olduğundan (p>0,05) eğitim durumlarına göre katılımcıların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 12).

5.7.4. Yaş Değişkenine Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan kamu sektörü çalışanlarına “Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve yaş durumuna göre alınan cevapların analizi aşağıdaki Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Yaş Değişkenine Göre Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı

Yaş	BES’ e Dahil Olma					Toplam
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES’ e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
18-24	1	3	0	1	0	5(%1,3)
25-34	21	22	8	33	38	122(%33,1)
35-44	28	25	5	64	31	153(%41,5)
45-55	21	13	3	26	18	81(%22)
56 ve üzeri	2	4	0	1	0	7(%1,9)
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların %74,7’si 25-44 yaş arasında olduğu tespit edilmiş olup, araştırmaya katılan katılımcıların yaş durumu ile BES’e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sorusuna cevap aramak için aşağıdaki şekilde hipotez oluşturulmuştur.

H0: Yaş değişkenine göre BES’e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Yaş değişkenine göre BES’ e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Yaş değişkenine göre yapılan tek yönlü varyans analizi testine göre, yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (f değeri: 2,356 ve p değeri: 0,053).

Çamkaya ve diğerleri (2019), Erzurum ilinde 665 kişi ile yaptıkları anket çalışmasıyla BES’i tercih etmede etkili faktörleri araştırmışlardır. Katılımcıların %46.8’inin BES’i tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, bireysel emeklilik sistemini tercih etmede yaşın önemli olduğu tespit edilmiştir. Genç yaşta olanlara nazaran orta yaşta olan bireylerin daha fazla bireysel emeklilik sistemini tercih ettikleri görülmüştür.

5.7.5. Aylık Gelir Durumuna Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan kamu sektörü çalışanlarına “Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve aylık gelir durumuna göre alınan cevapların analizi Tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 14. Aylık Gelir Durumuna Göre BES’e Giriş Kararı

Aylık Gelir	BES’ e Dahil Olma					Toplam / Yüzde Oranı
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES’ e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
8000-12000	7	12	5	14	14	52 (%14,13)
12001-16000	28	29	6	48	39	150 (%40,76)
16001-20000	30	17	3	37	20	107 (%29,08)
20001-24000	6	5	0	10	8	29 (%7,88)
24001-30000	0	4	0	9	3	16 (%4,35)
30001 ve üzeri	2	0	2	7	3	14 (%3,80)
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

Tablo 14’te görüldüğü üzere, katılımcıların %69,84’lük bir yüzdenin 12.001-20.000 TL arasında geliri olduğu görülmektedir. Otomatik katılım sisteminde brüt ücretin %3’ü kadar kesinti yapıldığı düşünüldüğünde 12.000 TL ücret alan bir çalışanın 360 TL’lik bir ödemesi olduğu görülmektedir ki bu rakamın birçok kişi tarafından ödenebilir düzeyde olduğu düşünülebilir.

BES’e dahil olma tercihinin aylık gelir durumu değişkenine göre önemli olup olmadığını tespit etmek için, tek yönlü varyans analizi testi uygulanmış olup gelir grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (f değeri: 1,102 ve p değeri: 0,359).

Eryılmaz (2019), Samsun ilinde yaptığı çalışmada, orta gelir seviyesinde olan çalışanların BES’e diğer gelir seviyelerine oranla daha olumlu baktıklarını ve sistemden memnun oldukları sonucuna ulaşmıştır.

5.7.6. Yatırım Bilgisi Durumuna Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve yatırım bilgisi durumuna göre alınan cevapların analizi Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo incelendiğinde, yatırım bilgisinin “orta düzeyde” olduğunu ifade eden 136 kişinin %36,96’lık payla en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %32,06’lık bir oranla “yatırım bilgim az” diyen bir çoğunluk bulunmaktadır. Bu durum, kamu çalışanları düzeyinde bile finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunun bir göstergesi sayılabilir.

“Yatırım bilgisi durumu ile BES’e dahil olma” durumu arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı sorusuna cevap aramak için yapılan tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (f değeri: 0,290 ve p değeri: 0,884).

Tablo 15. Yatırım Bilgisi Durumuna Göre BES’e Giriş Kararı

Yatırım Bilgisi	BES’ e Dahil Olma					Toplam / Yüzde Oranı
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES’ e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
Sahip değilim	19	12	1	18	19	69 (%18,75)
Az	17	31	3	41	26	118 (%32,06)
Orta	24	22	8	51	31	136 (%36,96)
İyi	12	2	3	11	11	39 (%10,60)
Çok iyi	1	0	1	4	0	6 (%1,63)
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

5.7.7. Hayat Sigortası Durumuna Göre Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan kamu sektörü çalışanlarına “Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve Hayat Sigortası durumuna göre alınan cevapların analizi Tablo 16’de sunulmuştur.

Tablo 16. Hayat Sigortası Yaptırma Durumuna Göre BES’e Giriş Kararı

Hayat Sigortası Yaptırma	BES’ e Dahil Olma					Toplam / Yüzde Oranı
	Kesinlikle istemem	Kararsızım	Kesinlikle isterim	BES’ e dahil oldum	Sisteme dahil oldum ancak sonra çıktım	
Evet	32	19	9	77	44	181 (%49,18)
Hayır	41	48	7	48	43	187 (%50,82)
Toplam	73 (%19,84)	67 (%18,20)	16 (%4,35)	125 (%33,97)	87 (%23,64)	368

Tablo 16’da araştırmaya katılanlara hayat sigortası ve BES’e katılımlarıyla ilgili bir soru sorulmuş olup, “Hayat Sigortası Yaptırma Durumu ile BES’ e dahil olma durumu” arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla da aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H0: Hayat Sigortası değişkenine göre BES’e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Hayat Sigortası değişkenine göre BES’e dahil olma durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 17. Hayat Sigortası Yaptırma Durumuna Göre Bağımsız İki Örneklem t-testi

BES’e Dahil Olma/Hayat Sigortası Yaptırma Durum	Kişi Sayısı	Ortalama	t Değeri	p Değeri	Basıklık	Çarpıklık
Evet	181	3,45	2,812	,005**	-0,333	-1,980
Hayır	187	3,02				

*Ki-kare testine göre gruplar arasındaki fark * %10 **, % 5 ve ***, % 1 düzeyinde istatistik olarak anlamlıdır.

Tablo 17'ye göre BES'e dahil olma tercihinin Hayat Sigortası Yaptırma Durumu değişkenine göre bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmış olup ve p değeri 0,05'ten küçük olduğundan ($p < 0,05$) Hayat Sigortası yaptıranlarla yaptırmayanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Hayat sigortası yaptıranların BES'e dahil olmaya daha yatkın oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

6. Sonuç

Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olan Bireysel Emeklilik Sistemi, bireyin iş hayatından ayrıldıktan sonra refah düzeyini korunması bakımından ek bir getiri elde etme amacıyla kurulmuştur. Tasarruf yapma amacı taşıyan bireylerin ilerleyen dönemlerde kendilerini güvence altına almalarına imkân sağlamıştır.

BES'e katılım tercihi konusunda tasarruf yapma bilincinin incelenmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaca ek olarak bireylerin BES hakkında görüşlerinin tespit edilmesi, kişilerin finansal tutumlarının ve davranışlarının tespit ederek bu tutum ve davranışlar ile BES ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, Tokat ilinde kamuda çalışan ve herhangi bir cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi bir ayrıma tabi tutulmadan 368 kişiye BES'e ilişkin toplamda 33 sorusu olan bir anket çalışması yapılmıştır.

Anketin ilk bölümü demografik faktörlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %40,8'inin (150 kişi) kadın, %59,20'sinin (218 kişi) erkek olduğu, %74,8'lik kısmının 25-44 yaş aralığında, %79,9'unun (294 kişi) evli, %20,1'inin (74 kişi) bekar olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %68,8'inin (253 kişi) lisans mezunu, ağırlık olarak %40,8'inin (150 kişi) 12.001-16.000 TL aralığında geliri olduğu tespit edilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde; katılımcılara tasarruf ve yatırım alışkanlıklarına ilişkin sorular yöneltilmiş olup; %50'sinin (184 kişi) tasarruf alışkanlığının olduğu diğer yarısının ise düzenli tasarruf yapmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların tasarruflarını nasıl değerlendikleri incelendiğinde; çoktan seçmeli olarak cevaplandırılan soruların sonuçlarına göre, %55,4'ünün (204 kişi) altına yatırım yaptığı, altına geleneksel yatırım aracı olarak görülmesinin kamu çalışanları arasında popüler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yatırım bilgisini değerlendirme sorusuna katılımcıların yaklaşık %50'si kendilerini az ve/veya hiç yatırım bilgisine sahip olmadıklarını söylerken, diğer yarısı ise yatırım bilgisinin orta ve/veya iyi derecede olduklarını ifade etmişlerdir. Yatırımlardan alınan risk konusunda ise katılımcıların yaklaşık %85'inin (315 kişi) "risk almam ve/veya az risk alırım" diyen gruplardan oluşmakta olduğu, yatırımların değiştirme sıklıkları sorusuna ise "yatırım tercihlerimi değiştirmem ve/veya yılda bir kez değiştiririm cevaplarını" verdikleri görülmüştür. Katılımcıların risk alma ve tercih değiştirme sıklığı bakımından tutucu hareket ettikleri gözlemlenmektedir. Yatırım tercihleri konusunda tutucu hareket eden katılımcıların BES'ten yeterince kar elde edememeleri ve bunun sonucunda BES'in iyi bir yatırım aracı olmadığı düşüncesine kapıldıkları ve neticede de BES'ten erken ayrılmaya karar verebilecekleri düşünülmelidir.

Anketin üçüncü ve son bölümünde ise, bireysel emeklilik sistemine ilişkin sorular yöneltilmiş olup; "Bireysel Emeklilik Sistemini duydunuz mu?" sorusuna katılımcıların %97,8 (360 kişi) gibi yüksek bir oranda "evet" cevabı verdiği görülmüştür. Bireysel Emeklilik Sisteminin avantajları noktasında ise katılımcılar sırasıyla %53'ünün (195 kişi) "düzenli tasarruf imkânı sağlaması" cevabını, %30,4'ünün (112 kişi) "sistemden istendiği anda çıkılabileceği cevabını" verdikleri görülmüştür.

"Bireysel emeklilik şartları nedir?" sorusuna katılımcıların %46,7'si "10 yıl ödeme ve 56 yaş şartı" doğru cevabını verirken, %53,3'ü diğer yanlış olan seçenekleri işaretlemişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlasının BES'in emeklilik şartları hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. "BES'e dahil olmak ister misiniz?" sorusuna "kesinlikle istemem" ile "kararsızım" cevabını veren katılımcıların nedenleri incelendiğinde; %30'unun (42 kişi) "gelir yetersizliğinden", %19,2'sinin (27 kişi) "sisteme güvenmediğinden", %17,3'ünün "ikinci bir emekliliği gereksiz görmesinden" cevaplarını verdikleri görülmüştür. "sisteme dahil oldum ancak daha sonra çıktım" cevabını veren katılımcıların nedenleri incelendiğinde; %44,8'inin (39 kişi) "nakit sıkıntısı çektiği", %27,6'sının (24 kişi) "BES fonlarının getirisini beğenmediği", %12,7'sinin "harcamalarının artmasından" dolayı sistemden çıktıkları sonucuna ulaşılmıştır. BES'e katılmak isteyenlerin cevapları incelendiğinde ise %55,6'sının (79 kişi) "uzun vadeli birikim yapmak için", %26,2'sinin (37 kişi) "ikinci bir emeklilik geliri elde etmek amacıyla", %12,6'sının ise "ev/araba için peşinat yapıp sistemden çıkmak için" sisteme katıldıkları cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Ünlüören, Okur ve Ekiyor (2022), çevrimiçi ortamda 329 kişiyle yaptıkları anket çalışmaları sonucunda, katılımcıların %65,3'ünün bireysel emeklilik sistemi hakkında bilgi sahibi olduklarını ama bunların sadece %37,1'lik kısmının bireysel emeklilik sistemine güvendiğini tespit etmişlerdir. Ankete katılanların %50,2'si devlet katkılarının tasarruf yapmaya teşvikte bulunduğunu ileri sürerken, %47,1'i bireysel emeklilik sistemini iyi bir yatırım aracı olarak görmediklerini ayrıca %53,6'sının ise BES'in beklentilerini karşılamadıklarını beyan

etmişlerdir. Bu çalışmada da %27,6'lık bir kısmının BES'in fon getirilerini beğenmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bu sonuçlar ışığında, BES fonlarının daha yüksek getiri getirmesi durumunda daha fazla kişinin bu sisteme dahil olabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür.

Alpağut ve İpekten (2020), Erzurum'da yaşayan 25-54 yaş aralığındaki kişilerin BES'e bakış açısını ortaya koyan yüz yüze anket araştırmalarında, katılımcıların %55,22'sinin sistemden ayrılmayı düşündüklerini tespit etmişlerdir. Bu sonucun oluşmasında, kişilerin, gelir-giderler düzeylerindeki değişimler, çalışma durumları, tüketim eğilimleri ve ortaya çıkan ihtiyaçları, sistemden kaynaklanan sorunlar gibi parametrelerin önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda; katılımcıların %30'unun (42 kişi) "gelir yetersizliğinden" sisteme katılmadığı, %44,8'inin ise (39 kişi) "nakit sıkıntısı çektiğinden" dolayı sistemden ayrılmak zorunda kaldığı tespit edilmiştir.

Aslan (2018) çalışmasında, anketi cevaplayanların yarısından fazlasının bireysel emeklilik sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu ama yine de bu sisteme talebin yeterli düzeyde olmadığını tespit etmiştir. Buna neden olarak da bilgi noksanlığının değil kişilerin gelir düzeylerinin düşük olmasından ve sistemin uzun vadeli bir yatırım aracı olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da benzer şekilde, katılımcıların %98'inin BES'i bildiği ama %30 gibi bir oranın gelir yetersizliğinden devam edemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızda, ankete katılan kişilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda çeşitli hipotezler bağımsız örneklem "t testi" ve "Anova analizi" ile test edilmiştir. Yapılan analizlere göre, kamu çalışanlarının BES uygulamasına katılım durumunun; yaş, medeni durum, meslek, aylık gelir ve yatırım bilgisi ile istatistiki olarak anlamlı bir fark olmadığını ama cinsiyet ve hayat sigortası yaptıranlar arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır.

Clark ve Pitts (1999) ve Bernasek ve Shwiff (2001) yaptıkları çalışmalarında, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, gelir düzeyleri gibi demografik değişkenlerin bireysel emeklilik veya tasarruf düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda elde ettikleri bulgulara bakıldığında, bu çalışmanın aksine, değişkenlerin emeklilik tercihi ve tasarruf düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Yemez ve Akdoğan (2019), tüketicilerin BES'i satın alma davranışlarını demografik özelliklerine göre inceledikleri anket çalışmalarında; medeni durumun, eğitim düzeyinin, meslek durumunun ve gelir düzeyinin satın alma davranışlarında istatistiki olarak bir fark olmadığını ama bu çalışmada da olduğu gibi cinsiyette anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmada, BES'e dahil olma tercihinde erkek ve kadın ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu, kadınların BES'e dahil olma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Özer ve Çınar (2012) ve Ünlüören ve ark. (2022)'de yapmış oldukları çalışmalarında da kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla emeklilik sistemine bakış açılarının daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Eryılmaz (2019), Samsun ilinde yapmış olduğu anket çalışmasında, kadınların bireysel emeklilik algısının erkeklere göre daha yüksek olduğu, kadınların BES'e daha fazla inandıklarını ve mevcut sistemi yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak, emeklilik şirketleri ve acentelerin erkeklere yönelik olarak BES'i daha çok anlatmaları ve erkekler için bu sistemin uygun bir yatırım aracı olduğuna ikna edilmesi gerektiği, bunun için de emeklilik fonlarından sağlanan getiri oranlarının artırılmasının önemli olduğu düşünülmelidir.

Çalışmada, hayat sigortası yaptıranlarla yaptırmayanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Hayat sigortası yaptıranların BES'e dahil olmaya daha yatkın oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Koban (2008); İzmit, Gebze ve Adapazarı'nda 600 kişiyle yaptığı anket çalışmasında, bireylerin %47,8'inin hayat sigortalarıyla ilgili yaşadıkları olumsuz tecrübelerden ötürü BES'i tercih etmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonucunda kamu çalışanlarının sadece %50'sinin düzenli tasarruf yaptıkları tespit edilmiş olup bu durumun BES'e katılım oranını olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Çünkü, kamu çalışanlarının BES'e katılım noktasında çok az olduğu tespit edilmiştir. Katılımların az olmasında ilk olarak ekonomik durumun önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu BES tanıtımının yeterince yapılmadığı düşüncesindedir. Gerek devlet desteği uygulamasının artırılması gerekse de BES'in bilinirliğinin sağlanması ile sisteme katılanların sayısında artışların olabileceği görülmektedir. Ancak emeklilik dönemi için planlanan birikimlerin toplanması kadar onların muhafaza edilmesi de bir o kadar sistemin devamlılığı için önem arz etmektedir. Bu dönemde kamu çalışanları için tasarruf yapma imkânı gün geçtikçe zorlaştığından toplanan birikimlerin doğru şekilde yönetilmesi için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.

Sistemin devamlılığının sağlanması ve sisteme güvenin artırılması için bireylerin doğru zamanda ve etkili şekilde bilgilendirmesi önemlidir. BES'e henüz dahil olmayan veya bir şekilde sistemden ayrılanlara tasarruf ve birikim yapmanın önemi doğru bir şekilde anlatılırsa, bu durumda sisteme olan güven artacağından katılımların da

artacağı beklenecektir. Bunun yanı sıra sisteme olan güvensizliğin giderilebilmesi için, emeklilik sigorta şirketlerinin özellikle aracı kuruluşlarda çalışan personellerin, müşteri ilişkileri konusunda eğitim almalarının gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sayede, potansiyel müşterilerin de sisteme dahil olabilecekleri düşünülmektedir.

Katılımcıların sistemden ayrılmak istemelerinin veya sistemde kalmak istemelerinin altında yatan faktörlerin daha etkin bir şekilde tespit edilmesi ve anlamlı bulgular sağlanması amacıyla daha çok ve daha detaylı çalışmaların yapılmasının BES'e katılımın artırılabilmesi için eksikliklerin belirlenmesi açısından iyi olacağı düşünülmektedir.

Sistemin devamlılığının sağlanması adına aşağıdaki öneriler uygulamaya geçirilebilir,

-Ülkemizde sistemden cayma süresinin iki ay olması ve bu cayma süresinin uzatılması; örneğin cayma süresinin bir yıl olması bireylere tasarruf yapma davranışını arttıracak bir çözüm olacaktır. Sistemden çıkış yapanlara ise yeni teklif ve önerilerle sisteme tekrar girmelerinin sağlanabilmesinin yolu açılmalıdır.

-BES'e dahil olan bireylere emeklilik şartlarını tamamlamaları halinde aracı kurumlar tarafından finansal açıdan yeni fırsatlar sunulabilir. Böylece kişilerin sistemden emekli olmaları daha cazip hale getirilebilir.

-Bireylerin finansal durumlarından ötürü ya da konut ve/veya ihtiyaç kredisi kullanımlarında BES'e dahil olma zorunluluğu getirilmesi veya teminat olarak gösterilebilmesi bir güven sağlayacağından katılım artırılabilir.

Sonuç olarak, tasarruf bilincinin yaygınlaştırıcı politikalar uygulanması, sistemden ayrılma süresinin uzatılması gibi birtakım politikalar izlenerek Bireysel Emeklilik Sisteminin etkinliği ülke çapında artırılabilir.

Kaynakça

Acar, İ.A., KİTAPCI İ. (2008). Sosyal güvenliğin demografik boyutu: Türkiye'deki emeklilik sistemindeki değişim. *Maliye Dergisi*, Sayı 154, Ocak-Haziran, 77-98.

Alpağut, H., & İpekten, O. B. (2020). Bireysel Emeklilik Sistemi'nde kalma tercihini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Erzurum ili örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 34(2), 461-489.

Aslan, B. (2018). *Bireysel emeklilik sistemi: Elâzığ örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atılğan, M. H. (2018). Etkin bir bireysel emeklilik sistemi için öneriler. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 23-35. doi.org/10.22466/acusbd.337280

Bernasek, A. & Shwiff, S. (2001). Gender, risk and retirement, *Journal of Economic Issues*, 35 (2), 345-356.

Can, Y., & Eyidiker, U. (2019). Bireysel Emeklilik Sisteminde Otomatik Katılımın Türkiye'deki Tasarruf Eğilimine Etkisi. *15 th International Conference on Knowledge, Economy & Management Proceedings Book*, April 21-24, 2019, Rabat/Morocco, ss.127-139. doi.org/10.29106/fesa.647987

Clark, R. L., & Pitts, M. M. (1999). Faculty choice of a pension plan: Defined benefit versus defined contribution, *Industrial Relations*. 38 (1), 18-45.

Çamkaya, S., Oktay, E., & Aydın, S. (2019). Bireysel emeklilik sistemini tercih etmede etkili olan faktörlerin araştırılması: Erzurum ili örneği. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(14), 524-546.

Çetin, I., & Sevüktekin, M. (2015). Factors affecting people's entrance to individual pension system in Bursa. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67, 171-192.

EGM, (2022). Emeklilik Gözetim Merkezi. *Bireysel Emeklilik Nedir?*, <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/>. Erişim tarihi: 25.10.2022 ; <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/tarihce/erisim-2022>).

Emeklilik Gözetim Merkezi (2022). *Otomatik katılım nedir?*. (<https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks-nedir/>). Erişim tarihi; 25.06.2022

Emeklilik Gözetim Merkezi, Bilgi Merkezi, İstatistikler, <https://egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> (17.11.2023).

Eryılmaz, A. (2019). Tasarruf aracı olarak bireysel emeklilik sistemi ve çalışan kişilerin bireysel emeklilik ile ilgili görüşleri: Samsun ili örneği. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. *Gazi Üniversitesi*.

Gutierrez, A. C. (2001). *Principles and Practices of Social Security Reform*. IAA International Seminar on Pensions, International Social Security Association (ISSA). Brighton. 1-13.

ISSA, (2007). International Social Security Association (ISSA) (2007), *Developments And Trends Supporting Dynamic Social Security, World Social Security Forum, 29th ISSA General Assembly, 10-15 September 2007, Moscow*

Işık, A., Ay, H., Meriç, M., & Baran, T. (2011). Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminde vergisel avantajlar ve uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 25-45.*

İlgin, H. U. (2012). Bireysel emeklilik sistem ile ekonomik göstergeler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mali Çözüm Dergisi, 22(110), 71-93.*

İşbilen, E. (2009). Bireysel emeklilik sistemi ve Türkiye uygulaması. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Koban, H. (2008). Bireysel emeklilik sisteminde pazarlama: Tüketici algıları üzerine bir araştırma. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Kocabıyık, T., & Küçükçakal, Z. (2018). Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Çalışanların Otomatik Katılımdan Ayrılma Nedenleri: Isparta İlinde Bir Uygulama. *Journal of Life Economics, 5(4),233-254.* doi.org/10.15637/jlecon.272

Oktayer, N., & Oktayer, A. (2007). Özel Emeklilik Fonlarının Finansal Piyasaların Gelişimine Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 55-80.*

Özbek, A. (2020). Tasarruf Davranışına Alternatif Olan Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerinde Finansal Okuryazarlığın Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(28), 655-664.* doi.org/10.21076/vizyoner.699168

Özdamar, K. (2002). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi

Özen, E. (2021). Otomatik Katılım Algısı, Finansal Bilgi ve Finansal Davranışın Bireysel Emeklilik Sistemi Talebine Etkisi. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 6(3), 912-927.* doi.org/10.30784/epfad.1019921

Özer, A. C., & Gürel, H. (2014). Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgi Düzeyi ve Bes’e Katılımda Devlet Katkısının Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(27), 159-166.*

Özer, Ö., & Çınar, E. (2012). Bir vakıf üniversitesi akademik personelinin bireysel emeklilik sistemine bakış açısının değerlendirilmesi/evaluation of a foundation university academic personal perspective to private pension system. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 9(19). 76-88.*

Polat, G., & Merdan, E. (2018). Türkiye’de zorunlu bireysel emeklilik sistemi ve ahlaki tehlike sorunu. *International Journal Of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, 7(4), 141-152.*

Salant, P., & Dillman, D. A. (1994). *How to conduct your own survey*. New York: John Wiley

Salantur, Ş. B. (2015). Bireysel Emeklilik Katılımcılarının Sistemden Erken Çıkma Riskinin Değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış Doktora Tezi] Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara.

Sarıaslan M. (2014). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Muhasebesi*. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

SGK, (2022). Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). *Kayıtdışı İstihdam Oranları*. http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari, Erişim Tarihi: 22.11.2022

SGK, 2022. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). *Kayıtdışı İstihdam Oranları*. http://eski.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari, Erişim Tarihi: 22.11.2022

Şataf, C., & Yıldırım, O. (2019). Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi’nin (BES) Algılanma Düzeyi: Ordu İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 22 (2): 572-588.* doi.org/10.29249/selcuksbmyd.590765

Tomak, S. (2013). Altın Güvenli Liman Mı? Hisse Senetleri, DİBS, Döviz Kuru ve Altın Getirileri Arasındaki İlişkilerin Analizi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 21-36.*

Türkiye Sigorta (2023). *Otomatik katılım sıkça sorulan sorular. Otomatik katılım sisteminde devlet teşviki var mı?* . <https://www.turkiyesigorta.com.tr/otomatik-katilim/otomatik-katilim-sikca-sorulan-sorular>

Ünal, S., Boz, D., & Ataşer, A. (2019). Bireysel emeklilik sistemi üyeliği ve bazı demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık ile ilişkisi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2, 104-115.

Ünlüöner, S. F., Okur, A., & Ekiyor, A. (2022). 18 yaş üzerindeki bireylerin bireysel emeklilik sistemine bakış açıları üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 14(3), 2421-2430.

Yaman, B., & Emir, M. (2012). Bireysel Emeklilik sisteminin denetim ve muhasebe yapısı. *Mali Çözüm Dergisi*, 22(110), 55-70.

Yanici Erdal, İ.Ö. (2019). Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam ve Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Politikaları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019, 8 (16), 225-246

Yazıcı, R. (2019). Finansal Okuryazarlığın Gelişmesinde Bireysel Emeklilik Sisteminin Önemi. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 9(1), 1-12. doi: 10.26579/jocrebe-9.1.1

Yemez, İ., & Akdoğan, M. Ş. (2019). Bireysel Emeklilik Sistemi Satın Alma Tercihlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 104-118.

Yıldırım, O. (2019). Bireysel Emeklilik Sisteminin Türkiye’de Uygulanışı ve Uygulamaya Yönelik Bireylerin Yaklaşımı: Ordu İli Örneği. *[Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Yıldız, S. M. (2020). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi ve kamu sektörü çalışanlarının BES’ ne giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Konya ili örneği. *[Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.*

Yiğitli, N., Karagöz, D., & Demirci, Y. (2019). Bireysel emeklilik sistemi: Vergi indirimi ve devlet katkısı uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 4(2), 33-63. doi.org/10.25229/beta.634761

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir. Yazar(lar) etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı:

Tarih:

No:

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı: %50 / 2. yazar katkı oranı: %50